

Az implikátúra mint az agresszió eszköze Facebook-kommentekben

Bozsik Tamara

MTA-SZTE-DE Elméleti Nyelvészeti és Informatikai Kutatócsoport
SZTE JGYPK Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Összefoglaló

Jelen tanulmány a verbális agresszió megnyilvánulási formáit vizsgálja politikai tartalmú cikkek alatti Facebook-kommentekben, kifejezetten az implikátúrával való megvalósulásokra fektetve a hangsúlyt. A tanulmány folytatása egy korábbi tanulmánynak (Bozsik 2023), ahol a szerző a prozódia írásbeli helyettesítését és a jelentésalkotást vizsgálta, szintén politikai tartalmú cikkek alatti Facebook-kommentekben. A tanulmány a korábbi tanulmányban meghatározott elv szerint a befogadói oldalról közelít a kommentek elemzéséhez, továbbá saját gyűjtésű korpuszt használ. Jelen kutatás Grice (1975) implikátúra-modelljét veszi alapul, azonban kiegészíti azt más megközelítésekkel is, ezzel kialakítva egy komplex elemzési keretet. A tanulmány mintaelemzéssel mutatja be, hogyan jelenik meg a verbális agresszió implikátúra segítségével a kommentekben. Továbbá néhány lehetséges választ nyújt arra, hogy milyen motivációk és célok húzódnak meg az implikátúrával kifejezett verbális agresszió használata mögött.

Kulcsszavak: verbális agresszió, Facebook-kommentek, politika, implikátúra

1. Bevezetés

A nyelvhasználók mindennapi megnyilatkozásaikban gyakran használnak implikátúrákat, így az online térben is. Az implikátúra fogalma Paul Grice nevéhez kötődik, aki a fogalmat a beszélői jelentés ama részének megjelölésére alkotta meg, amelyet a beszélő csak sugall, de nem mond ki (Grice 1975). Grice nyomán sokan mások is foglalkoztak az implikátúra rejtelmeinek feltárásával különböző nyelvi és nyelvhasználati elemeket vizsgálva (l. pl. Levinson 2000; Horn 2006; Wilson-Sperber 2006).

Jelen tanulmány az implikátúrákat mint a verbális agresszió kifejezőeszközeit vizsgálja politikai tartalmú Facebook-kommentekben. A vizsgálati korpuszt a közösségi médiában megjelent 10 politikai tartalmú cikkhez fűzött kommentek alkotják. A cikkek az index.hu (<https://index.hu/>) (3 db), a 888.hu (<https://888.hu/>) (3 db) és a 24.hu (<https://24.hu/>) (4 db) hírportálokon jelentek meg, melyeket ezek az oldalak megosztottak a saját Facebook-profiljukon is, ide érkeztek a hozzászólások. A korpuszépítés több technikai szempont alapján zajlott. Először is olyan hírportálokat kellett találnom, amelyek megosztanak politikai tartalmú híreket is, és sok emberhez eljutnak. Másodjára pedig fontos volt olyan híreket találni, melyek eléggé megosztóak ahhoz, hogy kommenteljenek alá a Facebook-felhasználók. (A korpusz részletesebb bemutatását l. a 3. részben.)

A kutatás fő kérdése az, hogy megjelennek-e a politikai tartalmú cikkek alatti Facebook-kommentekben az implikatúrák mint a verbális agresszió eszközei. Ha megjelennek, akkor hogyan azonosíthatóak, milyen motivációk húzódnak meg az implikatúrák használata mögött, továbbá milyen funkcióik lehetnek. Bozsik (2023) széles körűen megmutatja a jelentésalkotás és a prozódia írásbeli helyettesítése szintjén, hogy milyen verbálisan agresszív nyelvi és tipográfiai elemek találhatók a Facebook-kommentekben. Az online térben a nyelvhasználók a névtelenség és arctalanság mögé bújva különféle módokon viselkednek, akár úgy is, ahogy szemtől szemben nem tennék. Emiatt a verbális agresszió alkalmazása is megjelenik. Jelen kutatás hipotézise az, hogy a kommentelők élnek az implikatúra használatával is mint a verbális agresszió eszközével. Az implicit tartalom letagadható, emiatt pedig nem kell érte felelősséget vállalni.

A tanulmány felépítése a következő: a 2. részben sorra veszem a verbális agresszió általános jellemzőit, valamint röviden körbejáróm a definiálása körüli problémákat. A 3. részben bemutatom a vizsgálati korpuszt, a 4. részben pedig az elméleti keretet vázoló fel, melyben dolgoztam. Az 5. rész tartalmazza a kommentek mintaelemzését, a tanulmány zárásául a 6. rész szolgál összefoglalóként.

2. A verbális agresszió általános jellemzői és definiálása

Az agresszív beszéd nem csupán nyelvi kérdés, hanem egy társadalmi jelenség vetülete, ennek értelmében a verbális agresszió vizsgálata más tudományágakhoz is kötődik a nyelvészetten kívül (Batár 2012: 16). Ebben a tanulmányban azonban elsődlegesen nyelvészeti oldalról közelítem meg a verbális agresszió vizsgálatát.

Ahogy Pap (2014) korábban megfogalmazta, a *nyelvi agresszió* megnevezés inkább gyűjtőkategória-névként használható, mintsem egy homogén nyelvhasználati egység nevéként. A verbális agresszióról általánosságban elmondható, hogy a társas nyelvhasználat eleme, és tanult viselkedésformákat ölel fel. A verbális agresszió alkalmazásának többféle célja lehet, amelyek széles skálán mozognak: a lelki károkozástól elkezdve a társas kapcsolatok fenntartásán keresztül a verbális kirekesztésig (Pap 2014: 59).

A nyelvi agresszió megnyilvánulási formái kiterjednek mindenféle nyelvhasználati stratégiára, nyelvi elemre, továbbá paralingvisztikai és szupraszegmentális eszközökre is (Balázs-Dede 2008: 124). A verbális agresszió különféle módokon realizálódhat, például implikatúrával (melyre jelen tanulmány a fókuszát helyezi), mely megjelenhet ironia, beszólás, ugratás és még hazugság használata során is (Meibauer 2014).

Számtalan kutató többféle oldalról közelített a verbális agresszió meghatározásához, mind nemzetközi, mind magyar szinten. Infante-Wigley (1986), valamint Bonacchi (2012: 4) is ártó, ellenségeskedő szándékot tulajdonítanak a verbális agressziót végrehajtó félnek. Batár (2009: 54) megfogalmazásában árnyalja a szándék kérdését, ugyanis szerinte nem csupán szándékosan, hanem véletlenül is rombolhatja a beszélő a sértett homlokzatát, közvetve vagy közvetlenül, beszéd-aktus vagy nyelvi magatartás által. Meibauer (2014: 143) még jobban kiszélesíti a spektrumot, szerinte a nyelvi agresszió aszimmetrikus jelenség, hiszen megtörténhet, hogy a beszélő rendelkezik sértő szándékkal, a hallgató viszont nem tekinti sértőnek a beszélő tevékenységét, valamint akár fordítva is, a hallgató sértésként

értelmezi a beszélő megnyilatkozását, miközben a beszélőnek nem állt szándékában a másik fél megsértése. Ezekben a definícióban egy közös elem előfordul, méghozzá a szándékosság kérdése. (Ha a kommunikáció olyan emberek között zajlik, akik ismerik egymást, abban az esetben esetleg lehet valamit tudni a szándékosságról, azonban mivel jelen kommentek ismeretlen emberek között történnek az interneten, így a szándékosság kérdése nem ellenőrizhető.) A szándékosság meglétét vagy hiányát a fentebb tárgyalt definíciók csupán csak feltételezik, nem tudják bizonyítani. A megnyilatkozási szándék bizonyítása egy rendkívül összetett és nehéz kérdés. Bizonyos helyzetekben feltárható, viszont mivel kutatásomban kommenteket vizsgálók, így célszerűbbnek tartom a biztosan ellenőrizhető oldal felől közelíteni a kérdés felé, amely pedig a befogadói oldal, tehát az, hogy amikor egy nyelvhasználó elolvas egy kommentet a Facebookon, érezheti-e agresszívnek. Az internet névtelensége és arctalansága miatt még kevésbé van lehetőség feltárni a kommentelő szándékát, továbbá ha erre mégis volna lehetőség, nem tudjuk bizonyossággal állítani, hogy a komment írója minden esetben bevallaná, hogy szándékosan alkalmazott verbális agressziót a kommentjében. Az agresszió megítélése személyenként eltérhet. Ha a komment írója nem tartja agresszívnek a kommentjét, nincs mögötte szándékosság, akkor ebben az értelemben nem tekinthető agresszívnek. Ebben az esetben azonban rendkívül nehéz lenne a verbális agresszió témakörét vizsgálni.

Ezen tények miatt a kutatásomban és a definíciómban a befogadói oldalra helyezem a hangsúlyt. Tehát arra, hogy ha valaki elolvas egy kommentet, akkor érezheti-e úgy, hogy valakinek az sértő, bántó. Nem szükséges, hogy az olvasó legyen a címzett, vagy hogy ahhoz a (jelen esetben politikai) csoporthoz tartozzon, aki(k)re az agresszió irányul. Ennek tudatában határoztam meg a verbális agressziót, amelynek a definíciója a következőképpen hangzik (Bozsi 2023: 64):

A verbális agresszió olyan nyelvi viselkedés és stratégiák gyűjteménye, valamint a nyelvi és nyelvhasználati eszközök olyan használata, melyek segítségével az aktuális kontextust és az aktuális szociális távolságot felmérve a megnyilatkozás befogadói oldalról sértőnek, bántónak tekinthető.

Továbbá fontos megjegyezni, hogy az agresszió megítélése egyénenként eltérhet. Egy adott jelenséget valaki érezhet rendkívül agresszívnek, más pedig egyáltalán nem definiálná annak. Vegyük például a káromkodás jelenségét. Azok az emberek, akik olyan családban nőttek fel, ahol rendszeresen káromkodtak, a mindennapi élet része volt, esetleg még most is az, azok valószínűleg kevésbé találják agresszívnek a káromkodást, mint azok, akik nem ilyen környezetben élnek/nőttek fel. Hasonlóan az átkozódás is agresszívnek tekinthető bizonyos kontextusban, de lehet más funkciója is. Szalai (2012–2013) az átkozódásról ír a gábor roma nyelvhasználatban. Míg az átkokról kontextusfüggetlenül azt mondhatjuk, hogy olyan megnyilatkozások, melyekkel a beszélő valakinek rosszat kíván, mely esetben agresszívnek tekinthető, addig a gábor romáknál nem minden esetben bír ilyen funkcióval a kulturális különbségek miatt (pl. gyermekfegyelmezés esetében kifejezetten pozitívnak értékelhető).

A következő fejezetben rátérek a saját gyűjtésű korpuszom bemutatására.

3. A korpusz

Jelen vizsgálat korpusza 10 politikai tartalmú cikkhez fűzött kommenteket tartalmaz. A korpusz kialakítása és a kommentek gyűjtése több gyakorlati szempont figyelembevételével valósult meg. Először is, olyan hírportálokat kerestem, melyek publikálnak cikkeket politikai tartalommal, továbbá van Facebook-oldaluk is, ahol visszaosztják a cikkeiket, és ahová a Facebook-felhasználók tudnak kommentelni. Kifejezetten fontos volt olyan nagyobb hírportálokat keresni, amelyek sok emberhez eljuttatják a híreiket, valamint a cikkek kiválasztása során rendkívül lényeges volt, hogy számos komment legyen megtalálható a cikk alatt. Gyűjtéseim során megfigyeltem, hogy a cikkek megosztónak kell lennie ahhoz, hogy kommenteljenek alá. Jelen tanulmány nem tárgyalja azt a kérdést, hogy miért pont azok alá a cikkek alá kommentelnek a Facebook-felhasználók, amelyek megosztók.

A cikkek közül 6 a hazai, 4 pedig a nemzetközi politikai élettel foglalkozik. A cikkek az index.hu (3 db) (<https://index.hu/>), a 888.hu (3 db) (<https://888.hu/>) és a 24.hu (4 db) (<https://24.hu/>) hírportálokon jelentek meg 2019. 11. 4. és 2020. 4. 25. között. Mindegyik híroldalnak van saját Facebook-oldala, ami nyilvános, és a megjelent cikkeiket itt is közzéteszik a honlapjukon kívül. Minden Facebook-felhasználó kommentelhet ezen cikkek alá, és ezek a kommentek mindenki számára nyilvánosan elérhetők. Természetesen előfordul, hogy valaki törli a saját kommentjét, illetve az oldal moderátora letiltja a nem megfelelő szóhasználat vagy tartalom miatt. A korpusz összesen 173 kommentet tartalmaz, és jelenleg is bővítés alatt áll, így az annotáltsága folyamatosan változik. A korpusz .txt, .jpg és Word dokumentum formában van tárolva. Nem az összes kommentet emeltem be a korpuszba, amelyek a cikkek alatt megtalálhatóak voltak, hanem a korábbi szakirodalomra, az agressziódefinícióra, az intuíciónra, valamint a pilotelemzéseimre támaszkodva csak azokat, amelyek verbális agresszióra utaló jegyeket tartalmaznak a befogadói oldalról nézve. A korpusz annotálását jelenleg egy személy végzi (a szerző), aki szakértő elemzőként nemcsak a saját nyelvi intuíciójára támaszkodik, hanem a nyelvészeti ismereteire is (expert analyzer, vö. [Furkó 2020](#)). A szakértői elemző szintén a befogadói oldalt képviseli.

A 4. részben az általam használt elméleti keret kerül bemutatásra, mely az elemzéseim háttéréül szolgált.

4. Elméleti háttér

A tanulmány elméleti háttérét a Grice (1975) által meghatározott implikátúra fogalomköre és a goffmani homlokzat fogalma adja ([Goffman 1955](#)), amelyek alkalmazásával meghatározható a verbális agresszió formája és funkciója.

4.1. A grice-i implikátúra

Grice (1975) a hétköznapi nyelvhasználatban megjelenő társalgások szerkezetét és működését vizsgálva, a beszélgetések témától független logikájának feltérképezése alapján fogalmazta meg az együttműködési elvet (Cooperative Principle). Az együttműködési elv a kommunikációs partnerek egymással szemben támasztott elvárásait tartalmazza, és az alábbi módon hangzik ([Grice 1975: 45](#)):

A társalgás elfogadott céljának vagy irányának megfelelően működj közre a társalgás folyamán!¹

Grice (1975: 44–46) elkülöníti egymástól a konvencionális és nem konvencionális, azaz társalgási implikaturát. Konvencionális implikatura használata során nyelvi elem indukálja az implikaturát, tehát a használt szavak jelentése határozza meg a sugallt jelentést, ezért nem kell levezetni. A *John angol, ezért bátor* megnyilatkozás implikaturája az, hogy John angolságából fakad a bátorsága, mely jelentést az *ezért* nyelvi elem váltja ki. További jellemzői még a nyelvspecifikusság és a nem törölhetőség. A nem konvencionális, vagyis társalgási implikaturát két kategóriára osztja Grice, általánosított és alkalmi implikaturára. Az általánosított társalgási implikaturákat szintén nyelvi elemek indukálják, nyelvspecifikusak, azonban ezek már törölhetők. Például a *Néhány vendég készülődik* megnyilatkozás esetében a *néhány* nyelvi elem váltja ki azt a sugallt jelentést, hogy vannak vendégek, akik készülődnek, de nem mind. Az alkalmi társalgási implikaturák a társalgás általános jegyeivel állnak kapcsolatban, nem csak a nyelvi viselkedésre vonatkoztathatók, nem nyelvspecifikusak, valamint a megfejtésükhöz az együttműködési elv és a maximák együttes ismerete szükséges (Grice 1975; Németh T. 2003; 2006).

Az együttműködési elvhez tartozóan Grice megalkotott négy maximát is, melyek a mennyiség (quality), a minőség (quantity), a viszony (relevance) és a mód (manner). A mennyiség maxima a megnyilatkozás informativitására utal. A minőség maxima a megnyilatkozás igazságára és az ezt bizonyító evidenciákra vonatkozik. A viszony maxima a megnyilatkozásnak a társalgás tartalmához, témájához való kapcsolódását biztosítja, a mód maxima pedig a megnyilatkozás érthető, tömör, kétértelműség- és homályosságmentes megvalósítására vonatkozik. Az együttműködési elv és a maximák együttes használata biztosítja a sikeres kommunikációt (Grice 1975; Németh T. 2003).

Grice munkásságában egyértelműen a beszélői jelentésre (speaker's meaning) fekteti a fő hangsúlyt. Ennek illusztrálása céljából idézzük fel Grice (1975: 43) híres példáját! Tegyük fel, hogy A és B egy közös barátjukról, C-ről beszélnek, aki jelenleg egy bankban dolgozik. A azt kérdezi B-től, hogy megy C-nek a munka, mire B azt feleli: *Hát, elég jól, szerintem, szereti a kollégáit, és még nem csukták börtönbe.*² B ebben a megnyilatkozásában például azt sugallhatja, hogy 'lehetséges, hogy C nem becsületesen dolgozik', azonban ez eltér attól, amit mondott. Tehát a beszélői jelentés nem feleltethető meg a kiejtett mondat jelentésének, hanem tartalmazza a 'C lehet, hogy nem becsületesen dolgozik' jelentést is (Németh T. 2003: 231–232). A beszélő a megnyilatkozásával az adott kontextusban az együttműködési elv és a maximák kihasználásával társalgási implikaturát (conversational implicature), azaz rejtett következtetéseket közöl. A társalgási implikaturákról elmondható, hogy nem nyelvspecifikusak, a társalgás univerzális jegyeivel vannak kapcsolatban, és nem kizárólag a nyelvi viselkedés során jelenhetnek meg (Németh T. 2006: 232). A társalgási implikaturák levezethetők és kikövetkeztethetők az alábbi pontok

¹ Make your conversational contribution such as is required, at the stage at which it occurs, by the accepted purpose or direction of the talk exchange in which you are engaged. (Fordítás: Németh T. Enikő)

² Oh quite well, I think; he likes his colleagues, and he hasn't been to prison yet. (Fordítás: Németh T. Enikő)

ismeretében: 1. a megnyilatkozás nyelvi jelentése, 2. az együttműködési elv és a maximák, 3. a nyelvi és más kontextus, 4. a háttérismeretek, valamint 5. annak a feltételezésnek a révén, hogy az 1–4. pont alattiak minden résztvevő számára elérhetőek, és ezt kölcsönösen tudják, feltételezik egymásról (Grice 1975: 50; Németh T. 2003: 231). Ezek a lépések az elemzésben is láthatóak lesznek.

A következő alponthan Goffmanról és a homlokzatról következik egy rövid összefoglalás, ami az implikaturák által megvalósuló verbális agresszió céljainak feltárását segíti.

4.2. Goffman és a homlokzat

Goffmannak, a szociálpszichológia egyik klasszikusának köszönhetjük a *homlokzat* (face) és az *én* (self) fogalmak bevezetését (Goffman 1955). Minden ember igyekszik egy képet kialakítani magáról másokkal szemben. Goffman szerint az ember a kapcsolataiba ún. *vonalat* (line) visz be, mely során a verbális és nem verbális cselekedetek segítségével kifejezésre juttatja a szituációról való nézőpontját, valamint a résztvevőkről és önmagáról adott értékelését. Ennek tudatában Goffman az alábbi módon határozza meg a homlokzat fogalmát: a homlokzat egy olyan pozitív szociális érték, amelyet valaki egyértelműen magának követel/vall azon vonal révén, melyről mások feltételezik, hogy egy meghatározott kontextusban az ő vonala. Tehát a homlokzat egy olyan énkép, amit társadalmilag megerősített tulajdonságok határoznak meg. Ezáltal valaki nemcsak önmagát, hanem például a szakmáját, vallását is jó színben tünteti fel (Goffman 1955: 213–4; 2008: 11). Goffman bevezette a *homlokzatóvás* (face saving) kifejezést is, mely olyan cselekedeteket foglal magában, amelyeket az ember annak érdekében hajt végre, hogy összhangban maradjon az általa felállított homlokzattal (Goffman 1955: 213–214; magyarul Goffman 2008: 11).

Goffman mellett Brown és Levinson (1987) is foglalkozott a homlokzat kérdéssel. Munkásságukban elkülönítenek pozitív és negatív arcot.³ A pozitív arc az a vágyunk, hogy a szándékaink mások számára is elfogadhatóak legyenek. A negatív arc pedig az a vágyunk, hogy cselekedeteinkben mások ne akadályozzanak. A pozitív arcot fenyegeti például a helytelenítés, egyet nem értés és a félbeszakítás. A negatív arcot pedig például a kérdés, javaslat és tanács fenyegeti.

A leírtakkal egyértelműen kapcsolatba hozható az udvariasság. A homlokzat ugyanis pozitív társadalmi értéket hordoz, a kommunikációban az udvariasság pedig az ilyen értékek óvását jelenti, így a kommunikációs partnerek homlokzatának kölcsönös védését (Goffman 1955; idézi Németh T. 2003: 242). A goffmani homlokzatóvás nincs rövid formában, explicit elvként meghatározva, Németh T. (2003: 242) a következő formában adja meg tömören, elvként a homlokzatóvás tartalmát: „A kommunikációban véd a magad és a partnered homlokzatát!” Máshogy megfogalmazva, a homlokzatóváásra való törekvés azt jelenti, hogy a kommunikációban részt vevők a saját homlokzatuk mellett a partnerét is védik. Igyekeznek elkerülni az olyan beszédaktusokat, amelyek a partnerük homlokzatát veszélyeztetnék (pl.

³ A goffmani *face* terminust a szakirodalom fordítja még *arc*-nak és *arculat*-nak is. Mind a három terminust szinonimaként használom a cikkben.

kérés), vagy netán fenyegetnék (pl. parancs).⁴ Ha mégis ilyen jellegű beszédaktust kénytelenek végrehajtani, akkor különféle udvariassági formulák alkalmazásával, indirekt módon, az opcionálitás növelésével igyekeznek enyhíteni a homlokzat-fenyegetés mértékét (Németh T. 2003: 242–243).

A következő alponthoz betekintünk a hazugság témakörébe, és megnézzük, hogy hogyan lehet a hazugság egy fajtája valójában verbális agresszió, továbbá, hogy milyen agresszív beszédaktusokat különített el a szakirodalom.

4.3. A „hazugság pőrén” és az agresszív beszédaktusok

Meibauer (2014) a tanulmányát úgy kezdi, hogy más kutatók azt állítják, a „hazugság pőrén” (bald-faced lies) valódi hazugság, ám a megtévesztés szándéka nélkül valósul meg. A „hazugság pőrén”-t emiatt bizonyítéknak tekintették arra, hogy a hazugságnak nem feltétlenül kell megtévesztőnek lennie. Meibauer ezzel szemben azt állítja, hogy a „hazugság pőrén” nem valódi hazugság, hiszen a beszélő és a hallgató is tisztában van a megnyilatkozás hamis voltával. Szerinte a „hazugság pőrén” a verbális agresszió egyik fajtája. A beszélő a „hazugság pőrén” során nem az igazat mondja, valótlannal és őszintétlenül viselkedik, ezáltal kibújik (blatantly opting out) a grice-i együttműködési elv (Grice 1975) használata alól. Azért tekinthető e jelenség a verbális agresszió egyik fajtájának, mert a beszélő nyíltan tiszteltlenül viselkedik a hallgatónál szemben, amivel megsérti a hallgatót (Meibauer 2014: 127–128). Meibauer Bonacchi (2012: 4) verbálisagresszió-definícióját veszi alapul (saját fordítás, B. T.):

A verbális agresszió a nyelvi viselkedés ama formája, amelyben a beszélő ellenségeskedő szándékot áraszt a hallgató irányába, vagy olyan formák használata, amelyek ellenségeskedőnek tekinthetők.

Ebben az esetben a beszélő célja a címzett önbecsülésének rombolása, a homlokzatromlás egyéni és társadalmi szinten, valamint a cselekvőképesség korlátozása (Meibauer 2014: 141).

Havryliv (2009) kutatásában ötféle agresszív beszédaktust különít el egymástól: a rágalmazást (slander) (pl. *Seggfejl, Idióta!*), az átkozódást (curse) (pl. *A pokolba!, A francba!*), az átkozást (oath) (pl. *Menj a pokolba!*), a fenyegetést (threat) (pl. *Kinyírlak!*) és az agresszív utasítást (aggressive command) (pl. *Baszódj meg!, Kopy le!*). Az említett beszédaktus-típusok mind agresszívnek tekinthetők, azonban egy nagyon fontos beszédaktus hiányzik a felsorolásból, mégpedig a sértés (insult). A felsorolt beszédaktusok mind használhatóak sértésként, egy kivételével. Az átkozás nem sértés, mégis érezhető agresszívnek. Ennélfogva a verbális agresszió és a sértés közé nem lehet egyenlőségjelet tenni, nem feleltethető meg a két jelenség egy az egyben egymásnak (Havryliv 2009; idézi Meibauer 2014: 124). Más kutatók is körüljárták az agresszív beszédaktusok kérdéskörét, Boxer (1993; 2006) az elégedetlenséggel és a nyaggyatással, DeCapua (1989) a panaszkodással, D’Amico-Reisner (1985) a szidással és a helytelenítéssel foglalkozott. A hazai kutatók közül pedig Batár (2007) a beszólással szélesítette a verbális agresszív beszédaktusok feltárását.

⁴ A fenyegetés egy beszédaktus, amely a homlokzattfenyegetés egyik megnyilvánulási módja. Azonban nem minden homlokzattfenyegetés valósul meg fenyegetéssel (pl. parancs).

A fent ismertetett szakirodalom ismeretében a kommentekben megvizsgáljuk, hogy található-e bennük „hazugság pőrén”, agresszív beszédaktus, valamint implikátúra. Ha igen, akkor feltárjuk, hogy milyen fajtájú implikátúra jelenik meg, továbbá, hogy milyen funkciói lehetnek a használatának. A következő részben a kommentek elemzése kerül sorra.

5. Elemzés

A kommentek elemzése az alábbi módon fog történni: 1. a komment bemutatása, majd a cikk, amely alá érkezett, rövid összefoglalása. 2. A komment pragmatikai elemzése: a „hazugság pőrén” megállapítása (Meibauer 2014), az agresszív beszédaktus (Havryliv 2009) és az implikátúra (Grice 1975) megállapítása, az implikátúra fajtájának megállapítása, ha nem alkalmi implikátúra, akkor az indukáló nyelvi elemek feltárása. Ha alkalmi implikátúra, akkor annak levezetése. 3. Az implikátúra funkciójának megállapítása (Goffman 1955). A kommentek több szempontból is tartalmazznak verbális agressziót, azonban jelen tanulmányban csak a félkövérrel kiemelt részekre fókuszálok. A kommentek eredeti formájukban jelennek meg a tanulmányban, tehát az esetleges helyesírási, gépelési és tipológiai hibákkal együtt.

5.1. Konvencionális implikátúrák mint a verbális agresszió megnyilvánulási formái

A konvencionális implikátúrák fő tulajdonságai, hogy ezeket nyelvi elem indukálja, emiatt pedig nem kell levezetni őket (Grice 1975).

Lássuk is az első példát!

- (1) Úgyan úgy fog lopni a haverokkal. Azt nem teszi zsebre amit kapni fog. **Csak álljon ki** beszédet mondani.ű⁵

A cikk tartalma a következő: a győri közgyűlés alakuló ülésén Borkai Zsolt polgármester is részt fog venni, és ünnepélyes esküt is tesz. A leendő napirendi pontok ismertetése után a cikk idéz Borkaitól, miszerint eddig is, mint korábban, mindent meg fog tenni a városért. Befejezésképp pedig említi a cikk a polgármester választások előtti botrányait.

Jelen kommentben a *csak* szó és az utána következő felszólító mód indukálja az implikátúrát. A komment utolsó mondatának (*Csak álljon ki beszédet mondani*) nem a szó szerinti jelentése áll fenn, hanem a sugallt jelentése, ami pedig az, hogy megkapja a magáét, amikor kiáll majd beszédet mondani. A kommentben végrehajtott verbális agresszió funkciója a homlokzathelyeztetés, mivel a kommentelő Borkai Zsolt negatív arcát fenyegeti, hiszen kilátásba helyez egy negatív következményt, ha végrehajt egy cselekedetet.

Az agresszív beszédaktusok szempontjából tekintve jelen komment a fenyegetés beszédaktusába sorolható, ugyanis egy burkolt fenyegetést tartalmaz. Vagyis azt, hogy amikor majd Borkai kiáll beszédet mondani, akkor valami olyan fog történni vele, amit ő nem szeretne.

⁵ index.hu 2019. 11. 04. *Borkai csütörtökön ünnepélyesen polgármesteri esküt tesz.*
<https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-01>

Nézzük a következő két kommentet, melyeket egyszerre fogok elemezni!

- (2) **Akkor is hazudik ha kérdez** . Egy doboz gyufát se biznek rá !⁶

A (2) kommenthez tartozó cikk tartalma az, hogy Karácsony Gergely főpolgármestert és a főváros vezetését arra kéri a Fidesz-KDNP, hogy segítsenek a budapesti cégek megmentésében a koronavírus-járvány miatt létrejövő helyzetben. Láng Zsolt azt írta, hogy a gazdaságvédő intézkedések mellett szükséges az önkormányzatok szerepvállalása is. Karácsonynak azt javasolják, a konkrét tárgyalásokat már most kezdje meg, hogy segítse a helyiségbérlettel rendelkező cégeket.

- (3) Most hogy nem lehet menni sehova **ez kellett mint egy falat kenyér**. De legalább még egy kis pénzt el lehet venni.⁷

A (3) kommenthez tartozó cikk azt tartalmazza, hogy Orbán Viktor bejelentette, ingyenes lesz a parkolás a hír megjelenését követő hétfőtől. A koronavírus-járvány elleni védekezés miatt fontos a távolságtartás, és mivel a tömegközlekedési járatokon nem vagy nem teljesen megoldható ez, így aki teheti, járjon a saját autójával. Emiatt indokolt a parkolási díjak megszüntetése, nyilatkozta a miniszterelnök. Egész Magyarország területén díjmentes lesz a parkolás.

Mind a két kommentben állandósult szókapcsolat jelenik meg mint nyelvi elem (*Akkor is hazudik ha kérdez; Ez kellett mint egy falat kenyér*). A (2) kommentben az állandósult szókapcsolat azt implikálja, hogy megbízhatatlan valaki, jelen esetben Karácsony Gergely. A (3) kommentben pedig az állandósult szókapcsolat ironikus használatban van jelen. Noha az állandósult szókapcsolat (*ez kellett, mint egy falat kenyér*) által indukált konvencionális implikátúra az, hogy szükséges az adott dolog, az egész megnyilatkozás alkalmi társalgási implikátúráként azt sugallja, hogy semmi szükség nem volt az adott dologra, intézkedésre, jelen esetben arra, hogy ingyenesé tegyék a koronavírus-járvány alatt a parkolást Magyarországon, miközben nem lehet sehova se menni. Mind a két komment esetében a verbális agresszió funkciója a homlokzatfenyegetés, mivel a kommentelők Karácsony Gergely (2) és Orbán Viktor (3) pozitív arcát fenyegetik, hiszen Karácsony Gergelyt megbízhatatlannak állítja be, Orbán Viktort pedig miniszterelnöki döntéshozói képességében kérdőjelezi meg.

5.2. Általánosított társalgási implikátúrák a verbális agresszió eszközeiként

A következő kommentek általánosított társalgási implikátúrákat tartalmaznak, melyeket nyelvi elemek indukálnak, akár a konvencionális implikátúrákat, azonban ezek törölhetőek is (Grice 1975).

Lássuk is a (4) kommentet!

⁶ 888.hu 2020. 04. 15. *Karácsony Gergely és a főváros vezetése segítsen a budapesti cégek megmentésében!* <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-02>

⁷ 24.hu 2020. 04. 05. *Orbán Viktor bejelentette, hogy ingyenes lesz a parkolás hétfőtől.* <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-03>

- (4) **Hogy** döglene meg ott ahol van. **Remélem** valamelyik orvos benne felejtett ezt-azt.⁸

A cikk tartalma az, hogy Kim Dzsongunt, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság vezetőjét megműtötték. A dél-koreai média és az amerikai CNN adta közre az információt, valamint egy névtelen személyre hivatkozva az is kiderült, hogy komoly veszélyben van a vezető. Azonban hivatalos források nem erősítették meg a híreket sem Washingtonból, sem pedig Szöulból.

A komment első mondatában a *hogy* nyelvi elem és az utána következő feltételes mód miatt konvencionálisan indirekt formában jelenik meg az átkozódás. A *hogy* + feltételes módú ige a *hogy* + felszólító módú igéhez hasonlóan ugyanis kifejezhet átkozódást a magyarban (Dér–Sass 2024: 47–48). A *Hogy döglene meg* kifejezés rosszkívánságot implikál ('Dögöljön meg'). A *döglik* ige pedig azt implikálja, hogy a halál emberhez nem méltó módon történjen. Tehát az a rosszkívánsága a komment írójának Kim Dzsongun felé, hogy az haljon meg emberhez nem méltó módon.

A *remélem* nyelvi elem és az utána következő negatív kontextus konvencionálisan használatosak indirekt rosszkívánság kifejezésére, így ezáltal általánosított társalgási implikaturát indukálnak. A megnyilatkozás szó szerinti jelentése az, hogy a kommentelő reméli, hogy a műtétet végző orvos benne felejtett Kim Dzsongunban dolgokat a műtét után. Mivel a világtudásunk miatt tudjuk, hogy akiben az orvos benne hagy idegen anyagokat a műtét során, azzal megtörténhet, hogy meghal, így a kommentelő azt sugallja, hogy haljon meg Kim Dzsongun. A verbális agresszió funkciója jelen esetben a homlokzatfenyegetés, mivel Kim Dzsongun pozitív és negatív arcát is fenyegeti, hiszen a halálát kívánja. Továbbá nagy valószínűséggel a kommentelő a Kim Dzsongun által képviselt politikai csoporttól is elhatárolódik. Ez azzal támasztható alá, hogy a saját (politikai) csoportunkba tartozó személynek – többnyire – a csoportkohézió miatt nem kívánjuk a halálát, vagy bármi rosszat (vö. Maass 2008).

Nézzük a következő kommentet, ami szintén Kim Dzsongunnal kapcsolatos!

- (5) **Remélem** kap valami stroke-ot vagy agysérülést és élete végéig nyálszívóval a szájában bepelenkázva nézi a szoba falát.⁹

A cikk tartalma a következő: Kim Dzsongun kómába esett, azonban a hírt senki nem erősítette meg. A cikk a betegségről, a műtétről és az esetleges haláláról ír még röviden.

A nyelvi elem, akárcsak az előző kommentnél, a *remélem* és az utána következő negatív kontextus konvencionálisan közvetett módon indukálja az általánosított társalgási implikaturát. Ez a nyelvi forma ugyanis konvencionálisan használatos a rosszkívánság kifejezésére. A megnyilatkozás szó szerinti jelentése az, hogy a kommentelő reméli, hogy Kim Dzsongun kap valamilyen stroke-ot vagy agysérülést, és élete végéig nyálszívóval a szájában, bepelenkázva nézi a szoba falát. Az állandó sugallt jelentés, ami a *remélem* + negatív kontextus szerkezetéhez

⁸ 24.hu 2020. 04. 21. *Megműtötték Kim Dzsongunt, a CNN szerint komoly veszélyben van.* <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-04>

⁹ 888.hu 2020. 04. 25. *Kim Dzsongun kómába esett – állítják japán lapok.* <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-05>

kapcsolódik, a rosszkívánság kifejezése. A sugallt jelentés itt tehát a rosszakarás kifejezése ('Kim Dzsongun kapjon valamilyen stroke-ot vagy agysérülést'). Verbálisan rendkívül agresszív valakinek rosszat kívánni, akarni. Jelen esetben is a verbális agresszió funkciója a homlokzatfenyegetés, mivel, akárcsak a (4) kommentnél, a kommentelő itt is Kim Dzsongun pozitív és negatív arcát fenyegeti magatehetlenséget kívánva neki. Továbbá nagy valószínűséggel feltételezhető ebben az esetben is, hogy a komment írója elhatárolódik a Kim Dzsongun által képviselt politikai csoporttól (l. a (4) kommentnél).

Lássunk még egy hasonló kommentet!

- (6) **Remélem** ez a görény elkapja, és bele döglik, a többi fideszes vezetővel együtt...¹⁰

A cikk tartalma az alábbi: Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter a Facebook-oldalára posztolta, hogy hazugságokat és álhíreket terjesztenek a 2020. március 30-án elfogadott koronavírus-törvényről. Szijjártó azt is hangsúlyozta, hogy más országok ahelyett, hogy a saját országuk helyzetével foglalkoznának ebben az időszakban, inkább amiatt „aggódnak”, hogy ki dönt a veszélyhelyzet végéről hazánkban.

Akárcsak a (4) és (5) kommentek esetében, itt is a *remélem* és az azt követő negatív kontextus mint a konvencionális indirektség nyelvi eszköze váltja ki az általánosított társalgási implikaturát. A kommentben található megnyilatkozás szó szerinti jelentése az, hogy a kommentelő reméli, hogy Szijjártó Péter és a többi fideszes vezető meghal (a covidban). A sugallt jelentés pedig a rosszkívánság kifejezése ('kapja el (a vírust), és dögöljön bele, a többi fideszes vezetővel együtt'). A *döglik* szó használata azt implikálja, hogy emberhez nem méltó módon haljanak meg (a *döglik* ige jelentéséről l. lejjebb ebben a részben). A verbális agresszió funkciója a homlokzatfenyegetés, mivel a komment írója Szijjártó Péter és társai pozitív és negatív arcát támadja halált kívánva nekik. A kommentelő kifejezi még a más politikai csoporthoz való tartozását is (l. a (4) kommentnél).

A (4)–(6) kommentekben nem találjuk meg egyértelműen a Havryliv által elkülönített agresszív beszédaktusok megfelelő kategóriáit, talán az átkozódás lenne a legmegfelelőbb, amelybe besorolható ez a három komment. Ugyanis mind a három kommentben a kommentelők rossz kívánságukat fejezik ki. Ugyanakkor a nyelvi indirekt megformáltság inkább a kívánság és nem az átkozódás megvalósulására utal. A kommentek még a beszólás beszédaktusába is beletartozhatnak.

A következő három komment abból a szempontból különösen érdekes, hogy nem mondható meg egyértelműen, hogy általánosított társalgási implikaturát tartalmaznak, vagy pedig már a szó szerinti jelentésük magában hordozza az implikaturát. Ha a (7)–(9) kommentekben kiemelt igék jelentése tartalmazza azt a jelentést is, ami nem szerepel (még) a szótári jelentésben, akkor nem beszélhetünk általánosított társalgási implikaturáról. Tehát mindig minden kontextusban ugyanazt jelenti. Azonban, ha lehet olyan kontextust találni (akár csak gondolat kísérlet útján), ahol ezek a jelentések, amelyeket (még) nem tartalmaz a szótár, nincsenek jelen, akkor beszélhetünk általánosított társalgási implikaturáról.

¹⁰ 24.hu 2020. 04. 08. Szijjártó: Ha nem éppen egy világjárvánnyal küzdenénk, akkor azt mondanám, szánalmas. <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-06>

Nézzük is a (7) kommentet!

- (7) Nem csoda... Látszik hogy csak fast foodot **zabál**. 🤖¹¹

A komment, akár a (4), a Kim Dzsongun betegségéről szóló cikk alatt jelent meg. Ebben az esetben egy nyelvi elem, a *zabál* indukálja az implikaturát. A *zabál* ige A magyar nyelv értelmező szótára¹² (Bárczi-Ország 1959–1962) szerint durva, és az alábbi jelentést tartalmazza:

1. tárgyatlan <Állat, kül. ló, disznó, kutya> táplálkozik. || a. tárgyas <Állat> eszik, fal vmit.
2. tárgyatlan <Megvető, sértő szóhasználatban:> eszik. || a. tárgyatlan (rosszalló) Rendetlen mohósággal, csúnyán, habzsolva eszik. || b. tárgyas (rosszalló) Ilyen módon eszik, fogyaszt vmit. || c. tárgyatlan (rosszalló) Mértéktelenül sokat, csömörlésig eszik.

A 2. pontban felsorolt jelentések külön-külön értelmezendők a szótár szerint, azonban a *zabál* ige e jelentések mindegyikét egyszerre tartalmazza. Utal a táplálkozás állati módjára, a sebességére, mértékére, továbbá sértő, megvető minősítéssel bír. Az implikatura tehát az, hogy a szóban forgó személy emberhez nem méltón, állati módjára, mértéktelenül gyorsan fogyaszt táplálékot. Emellett azt is megtudjuk, hogy fast foodot, tehát gyorskaját eszik, ami köztudottan nem egészséges, mértéktelen fogyasztása pedig kimondottan káros az egészségre. A verbális agresszió funkciója a homlokzatfenyegetés, ugyanis a kommentelő Kim Dzsongun pozitív arcát támadja, tehát azt a vágyát, hogy cselekvései mások számára elfogadhatóak legyenek, ebben az esetben az étkezési módja, szokása.

Lássuk a következő kommentet!

- (8) Hiszen már a kezdetektől vizsgálják, megállapították hogy egy gazember diktátor ,aztán tovább **pénzelik** .¹³

A cikk az Európai Bizottság aggályairól szól a magyarországi helyzettel kapcsolatban. Christian Wigand bizottsági szóvivő Vera Jourová, az Európai Bizottság alelnökének azon kijelentésére reagált, miszerint a magyar jogszabály nem sérti az uniós jogot. Wigand azt nyilatkozta, hogy vizsgálni fogják a felhatalmazási törvényből eredő döntéseket és végrehajtásukat, valamint, hogy az EU-testület minden tagállamában nyomon követi a rendkívüli intézkedések megvalósítását, különös tekintettel, hogy megfelelnek-e a jogállamiság követelményének és az alapvető jogoknak.

Ebben a kommentben a *pénzelik* ige az a nyelvi elem, ami kiváltja az implikaturát. Először nézzük, hogy hogyan definiálja a *pénzelik* igét A magyar nyelv értelmező szótára¹⁴ (Bárczi-Ország 1959–1962):

¹¹ 24.hu 2020. 04. 21. Megműtötték Kim Dzsongunt, a CNN szerint komoly veszélyben van. <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-07>

¹² <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-08>

¹³ 24.hu 2020. 04. 21. Az Európai Bizottság vizsgálni fogja a felhatalmazási törvényből eredő döntéseket. <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-09>

¹⁴ <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-10>

tárgyas <V mely vállalkozást> anyagilag rendszeresen támogat; finanszíroz ||
a. tárgyas (gyak. rosszalló) Vkit huzamosabb ideig pénzzel ellát, vkinek rendszeresen pénzt ad.

E jelentések mellett hordoz még egy jelentést a *pénzel*, melyet nem tartalmaz a szótár. Valamely olyan tevékenységre ad pénzt, ami erkölcsileg megkérdőjelezhető. Mindezt a szótárban meghatározottak szerint, vagyis rendszeresen történő anyagi juttatásként, mely gyakran rosszalló minősítéssel ellátott. A verbális agresszió funkciója jelen esetben is a homlokzatfenyegetés, hiszen a kommentelő Orbán Viktor és az Európai Bizottság vezetőinek a negatív arcát fenyegeti, mivel Orbán Viktor és az Európai Bizottság vezetőinek a hozzáértését vonja kétségbe. Emellett kifejezi még azt is, hogy a szóban forgó politikai csoporttól (fidesz) elhatárolódik, amit a *pénzelik* szó rosszalló töltetével támaszthatunk alá (l. a (4) kommentnél).

Nézzük az utolsó általánosított társalgási implikaturát tartalmazó kommentet, melyet már korábban, egy másik aspektusból megvizsgáltunk. A komment a Kim Dzsongun betegségét tárgyaló cikk alá érkezett.

- (9) Hogy **döglene meg** ott ahol van. Remélem valamelyik orvos benne felejtett ezt-azt.¹⁵

Jelen kommentben a *döglük* ige a nyelvi elem, ami indukálja az implikaturát. A *magyar nyelv nagyszótára*¹⁶ (Ittész 2016) az alábbi írja a *döglük* igeről:¹⁷

1. <állat> (tömegesen, sorra) pusztul, hull
1a. (durva, túlzó is) <ember> (tömegesen, sorra) hal, pusztul

A *döglük* ige magában hordoz még egy jelentést, amit nem tartalmaz a szótár, mégpedig azt, hogy a halál emberhez nem méltó módon történik. Továbbá diszfemisztikus kifejezés is. Jelen esetben is a homlokzatfenyegetés a verbális agresszió funkciója, ugyanis a komment írója Kim Dzsongun pozitív és negatív arcát fenyegeti halált kívánva neki.

Természetesen az, hogy mi kerül bele a szótári jelentésbe, nem feltétlenül jelenti azt, hogy a hétköznapi szóhasználatban már ne épült volna bele még több jelentés egy szó jelentésébe. Azonban érdekes felvetés lehet, hogy ha nem minden kontextusban jelenti azt a fentebb tárgyalt három ige, amit a szótári jelentéssel együtt tárgyaltam, akkor milyen kontextusban tudjuk más jelentéssel ellátni. Ha nem épültek még be a szótári jelentésekbe a többletjelentések, akkor még implikaturák, ha már beépültek, akkor már nem azok, hanem a szótári jelentés részei.¹⁸

¹⁵ 24.hu 2020. 04. 21. *Megműtötték Kim Dzsongunt, a CNN szerint komoly veszélyben van.* <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-07>

¹⁶ <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-11>

¹⁷ Ebben az esetben csak azt a jelentést emeltem bele a szótár leírásából a tanulmányba, amely jelentés szóba jöhet a megnyilatkozás értelmezése során.

¹⁸ A fentebb felvetett dilemmát egy átfogó, reprezentatív kérdőíves felméréssel lehetne vizsgálni. Azonban e kérdés vizsgálata nem tartozik a jelen tanulmány céljai közé.

5.3. Alkalmi társalgási implikátúrák és verbális agresszió

Az alkalmi társalgási implikátúrák esetén nem lehet megnevezni egy vagy több olyan konkrét nyelvi jegyet, melyek önmagukban indukálják a sugallt jelentést, az alkalmi társalgási implikátúrát. Ezek kikövetkeztetéséhez a hallgató a megnyilatkozás nyelvi jelentésére, az együttműködési elvre és a maximákra, a nyelvi és egyéb kontextusra, a háttérismeretekre és arra támaszkodik, hogy a felsoroltak minden résztvevő számára elérhetőek, és ezt tudják egymásról (Grice 1975; Németh T. 2003).

Lássuk a (10)-es és a (11)-es kommentet, melyeket együtt fogunk elemezni, mivel ugyanazon cikk alá érkeztek.

(10) **Szúrj be egy kis hipót Donald, hátha!**

(11) **Hát erre nem is gondoltunk volna. Milyen szerencsések vagyunk, hogy te itt vagy nekünk ba@dmeg.**¹⁹

Donald Trump amerikai elnök szerint érdemes lenne kutatásokat végezni, hogy a különböző fertőtlenítőszeresek hogyan hatnak belsőleg az emberi szervezetre. William Bryan, a belbiztonsági minisztérium tudományos és technológiai ügyekért felelős államtitkára kifejtette, hogy hamarosan lassulni fog a vírus terjedése, mivel a melegben könnyebben elpusztul. Az amerikai elnöknek olyan gondolata támadt, hogy UV-fénnyel kellene világítani az emberi testet, valamint, hogy ezt a fényt az emberi test belsejébe kellene bevenni. Az egészségügyi szakma több képviselője is felháborodott, és arra kérnek mindenkit, hogy ne próbáljanak ki ilyen dolgokat.

A fenti két komment megértéséhez szükségünk van további háttérismeretre Donald Trumpgal kapcsolatban. Donald Trump többször nyilatkozott olyan tudományosan erősen megkérdőjelezhető dolgokat, melyek nem alátámasztottak, vagy egyenesen az átlagember számára is ismeretesen hamis állítások. Ezeket rendszert az adott tudományterület kompetens szakemberének vagy más politikai tisztiséget betöltő személynek kellett korrigálni az amerikai elnök nyilatkozatai után. Ennek fényében, ha a kommentelők e háttérinformációk birtokában kommenteltek, akkor a kommentjükben az irónia használatával éltek. Az irónia alkalmazása során a kommentelők a grice-i maximák közül a minőség maximáját sértik meg, ugyanis nem mondanak igazat, alkalmi társalgási implikátúráként sugallják, hogy a kimondott megnyilatkozás szó szerinti jelentésétől eltérő, vagy akár azzal ellentétes tartalmat fejeznek ki.²⁰ Az alkalmi társalgási implikátúráknak fontos jellemzőjük, hogy bizonyos kontextusban tudnak csak felmerülni, így egy ironikusan használt megnyilatkozás más kontextusban lehet, hogy szó szerint értelmezhető. A (10) és (11) példa esetében iróniáról beszélünk, ami alkalmi társalgási implikátúra, hiszen minden bizonnyal a (10) kommentet író személy sem gondolta komolyan, hogy adjon be magának Trump hipót, illetve a (11) kommentet író sem gondolta komolyan azt, hogy szerencsések vagyunk, amiért Trump megmondja, hogy hogyan védekezzünk a koronavírus ellen egy olyan módszerrel, ami a laikusok számára is egyértelmű, hogy nem használna, és még veszélyes is. A (11) komment végén a *ba@dmeg* egy fokozás, mely ráerősít még a tartalomra.

¹⁹ index.hu 2020. 04. 24. *Trump szerint akár belsőleg is jók lehetnének a fertőtlenítők, az orvosok kiakadtak.* <https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-12>

²⁰ Az irónia értelmezési lehetőségeire l. pl. Komlósi (2015).

A (10)–(11) kommentek esetén felmerülhet a humor kérdése. Svindt és Tátrai (2019) kutatásukban megfogalmazzák, hogy a humor és az irónia egymástól független jelenségek, azonban együtt is járhatnak, olykor határaik el is mosódhatnak. A szerzők fontosnak tartják megjegyezni, hogy az irónia produkciójára nagyobb befolyással van az egyén humorérzéke, mint annak megértésére. A (10)–(11) kommentet tekinthetjük „hazugság pőrénnek” is. Ugyanis mindenki tudja, hogy a kommentekben leírtak nem igazak, nem rendelkeznek valós igazságtartalommal. A kommentelők megsértik a minőség maximáját itt is, mivel nem mondanak igazat, amivel a grice-i együttműködési elvet figyelembe véve tisztelenül viselkednek a hallgatóval/hallgatókkal szemben. Tehát Meibauer értelmezésében ez a két komment a „hazugság pőrén” használatával valósítja meg a verbális agressziót.

Az elemzések zárásaként tekintsünk meg egy olyan kommentet, melynél nem lehet eldönteni, hogy tartalmaz-e implikaturát!

(12) **Mielőbbi gyógyulást.**²¹

A komment ugyanazon cikk alatt jelent meg, mint az (5), tehát ott, ahol a Kim Dzsongun kómába eséséről írnak. A komment értelmezéséhez szükségünk van egy kis háttérismeretre Kim Dzsongunról. Köztudott tény, hogy Kim Dzsongun nem egy kedvelt személyiség, mivel sok tettével az emberek nem értenek egyet, ezáltal nem találják szimpatikusnak őt sem. Ha a komment írója nem szimpatizál az észak-koreai vezetővel, akkor a (12) megnyilatkozás értelmezhető iróniaként, tehát nem a gyógyulását, hanem az ellenkezőjét kívánja. E komment elemzésekor azonban nincs elegendő információ arról, hogy a megnyilatkozást szó szerint vagy iróniaként kell-e értelmezni. Mind a kettő értelmezés helytálló lehet. Ha iróniaként értelmezzük, akkor a verbális agresszió funkciója a homlokzatfenyegetés, mivel Kim Dzsongun pozitív és negatív arcát is támadja, rosszat kívánva neki.

6. Összegzés

Jelen tanulmány célja volt megvizsgálni, hogy megjelenik-e az implikatura mint a verbális agresszió eszköze a politikai tartalmú cikkek alatti Facebook-kommentekben. A kommentek elemzése során világosan kiderült, hogy a kommentelők alkalmazzák az implikaturát a verbális agresszió eszközeként. A Grice (1975) által elkülönített mindhárom fajta implikatura formájában realizálódott a verbális agresszió, ennek megfelelően nyelvi elemek által kiváltva, illetve a kontextus révén értük őket tetten. Többféle motiváció húzódnak meg amögött, hogy valaki rejtve valósít meg verbális agressziót az online térben. Ilyen motiváció lehet a letiltás vagy korlátozott kommentelési lehetőség elkerülése, a törölhetőség és a letagadhatóság is. Érdekes lehet elgondolkodni azon, hogy a sugallt jelentés explicit módon kifejezve hogyan hangozna. Nem szabad azonban spekulációkba bocsátkoznunk, hiszen többféle módon ki tudjuk fejezni a sugallt jelentést. Az azonban bizonyos, hogy az explicit formában kifejezett nyelvi agresszió miatt a megnyilatkozót felelősségre lehetne vonni, míg az implicit formában kifejezettért nem feltétlen. Többféle funkció is felfedezhető a verbális agresszió implikaturával történő kifejezése mögött,

²¹ 888.hu 2020. 04. 25. *Kim Dzsongun kómába esett – állítják japán lapok.*
<https://tinyurl.com/jeny-2025-1-2-05>

leginkább a homlokzatfenyegetés figyelhető meg, valamint a más (akár politikai) csoporthoz való tartozás – nem tartozás vagy bizonyos (politikai) csoporttól való elhatárolódás kifejezése. Természetesen más motivációk és funkciók is előfordulhatnak még (pl. trollkodás), azonban jelen tanulmány célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a Facebook-kommentekben megjelenő implikaturákkal megvalósuló verbális agresszióra. A kutatást további kommentek részletes elemzése fogja követni.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány alapjául szolgáló előadás a 2023. évi *Újdonságok a szemantikai és pragmatikai kutatásokban* című konferencián hangzott el. A tanulmány az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program Álhírek, áltudományos nézetek nyelvészeti azonosítása c. alprogramja támogatásával készült. Köszönettel tartozom témavezetőmnek, Németh T. Enikőnek az értékes tanácsaiért és segítő munkájáért.

Hivatkozások

- Balázs Géza – Dede Éva 2008. A verbális agresszió diszciplináris keretben. In Zimányi Árpád (szerk.) *Az agressziókutatásról – interdiszciplináris keretben*. Az Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei 35. Eger: Liceum Kiadó. 123–146.
- Bárczi Géza – Országh László (szerk.) 1959–1962. *A magyar nyelv értelmező szótára 1–7*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Batár Levente 2007. A beszólás mint beszédaktus. *Magyar Nyelvőr* 131/4:451–464.
- Batár Levente 2009. *Diskurzusok elemzése nyelvi agresszió szempontjából*. PhD disszertáció. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Batár Levente 2012. Adalékok a nyelvi agresszió kutatásához. Weboldal. *e-nyelvmagazin.hu*. <https://e-nyelvmagazin.hu/2012/01/03/adalekok-a-nyelvi-agresszio-kutatasahoz/> [2020. május 4.].
- Bonacchi, Silvia 2012. Zu den idiosyncratischen und polykulturellen Bedingungen von aggressiven Äußerungen im Vergleich Polnisch-Deutsch-Italienisch. In Magdalena Olpinska-Szkielko – Sambor Grucza – Zofia Berdychowska – Jerzy Zmudzki (szerk.) *Der Mensch und seine Sprachen. Festschrift für Professor Franciszek Grucza- Unter Mitarbeit von Ewa Bartoszewicz, Monika Plużyczka und Justyna Zajac*. Frankfurt: Peter Lang. 1–20.
- Boxer, Diana 1993. Social distance and speech behavior: The case of indirect complaints. *Journal of Pragmatics* 19/2:103–125. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(93\)90084-3](https://doi.org/10.1016/0378-2166(93)90084-3).
- Boxer, Diana 2006. Nyaggatás: A családi konfliktus színtere (ford. Zöldi Kovács Katalin). In Huszár Ágnes (szerk.) *A családi nyaggatástól a munkahelyi nyelvhasználatig: szociolingvisztikai olvasmányok magyar nyelven*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 54. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 13–25.
- Bozsiik Tamara 2023. A verbális agresszió megnyilvánulási formái politikai tartalmú Facebook-kommentekben. *Jelentés és Nyelvhasználat* 10/1:57–81. <https://doi.org/10.14232/JENY.2023.1.4>.

- Brown, Penelope – Stephen C. Levinson 1987. *Politeness. Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- D'Amico-Reisner, Lynne 1985. *An Ethnolinguistic Study of Disapproval Exchanges*. PhD disszertáció. University of Pennsylvania.
- DeCapua, Andrea 1989. *Complaints in German and English*. PhD disszertáció. Columbia University.
- Dér Csilla Ilona – Sass Bálint 2024. *Hogy kötőszós inszubordinált mellékmondatok korpuszalapú elemzése. Jelentés és Nyelvhasználat* 11/1:39–56.
<https://doi.org/10.14232/JENY.2024.1.2>.
- Furkó, Péter B. 2020. *Discourse Markers and Beyond. Descriptive and Critical Perspectives on Discourse-Pragmatic Devices across Genres and Languages*. Cham: Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-37763-2>.
- Goffman, Erving 1955. On face-work. An analysis of ritual elements in social interaction. *Psychiatry* 18/3:213–231.
<https://doi.org/10.1080/00332747.1955.11023008>.
- Goffman, Erving 2008. A homlokzatról. In Síklaki István (szerk.) *Szóbeli befolyásolás II. Nyelv és szituáció*. Budapest: Typotex Kiadó. 11–36.
- Grice, H. Paul 1975. Logic and conversation. In Peter Cole – Jerry L. Morgan (szerk.) *Syntax and Semantics Vol. 3. Speech Acts*. New York: Academic Press. 41–58.
- Havryliv, Oksana 2009. *Verbale Aggression. Formen und Funktionen am Beispiel des Wienerischen*. Schriften zur deutschen Sprache in Österreich 39. Frankfurt: Peter Lang.
- Horn, Laurence R. 2006. Implicature. *The Handbook of Pragmatics*. Oxford: Blackwell. 3–28. <https://doi.org/10.1002/9780470756959.ch1>.
- Infante, Dominic A. – Charles J. Wigley 1986. Verbal aggressiveness: An interpersonal model and measure. *Communication Monographs* 53/1:61–69.
<https://doi.org/10.1080/03637758609376126>.
- Ittész Nóra (szerk.) 2016. *A magyar nyelv nagyszótára*. Vol. VI. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet.
- Komlósi Boglárka 2015. *Az ironikus hozzáállás: A verbális ironia szociokognitív modellje pragmatikai perspektívából*. PhD disszertáció. Szeged: Szegedi Tudományegyetem. <https://doi.org/10.14232/phd.2594>.
- Levinson, Stephen C. 2000. *Presumptive Meanings: The Theory of Generalized Conversational Implicature*. Cambridge: The MIT Press.
- Maass, Anne 2008. A csoportok közötti nyelvi elfogultság: a sztereotípiák fenntartása a nyelv segítségével (ford. Sólyom Barbara). In Síklaki István (szerk.) *Szóbeli befolyásolás I. Nyelv, gondolkodás, kultúra*. Budapest: Typotex Kiadó. 303–344.
- Meibauer, Jörg 2014. Bald-faced lies as acts of verbal aggression. *Journal of Language Aggression and Conflict* 2/1:127–150.
<https://doi.org/10.1075/jlac.2.1.05mei>.
- Németh T. Enikő 2003. A kommunikatív nyelvhasználat elvei. In Németh T. Enikő – Bibok Károly (szerk.) *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 221–254.

- Németh T. Enikő 2006. Pragmatika. In Kiefer Ferenc (szerk.) *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 222–261.
- Pap Kinga Katalin 2014. *A nyelvi agresszió formái és funkcionális jegyei a középiskolás-korúak spontán társalgásában és az osztálytermi diskurzusokban*. PhD disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Svindt Veronika – Tátrai Szilárd 2019. Mitől jó az irónia? A humorérzék szerepe az irónia létrehozásában és megértésében. *Magyar Nyelv* 115/2:129–144. <https://doi.org/10.18349/MagyarNyelv.2019.2.129>.
- Szalai Andrea 2012–2013. Átok és kontextualizáció a romani gondozói beszédben. *Nyelvtudomány* 8–9:153–198.
- Wilson, Deirdre – Dan Sperber 2006. Relevance Theory. In Laurence R. Horn – Gregory Ward (szerk.) *The Handbook of Pragmatics*. Oxford: Blackwell. 606–632. <https://doi.org/10.1002/9780470756959.ch27>.

A szerzőről

Bozsik Tamara az MTA-SZTE-DE Elméleti Nyelvészeti és Informatikai Kutatócsoport tudományos segédmunkatársa és az SZTE JGYPK Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék tanársegédje. Kutatási területe a verbális agresszió megjelenése a magyar közösségi médiában.

Elérhetősége: tamiberes@gmail.com